

ГОД. XXI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 27.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА.

Од ЈОВАНА ЂОРЂЕВИЋА.

(Наставак).

Још за време одборске управе помишљао сам, да се вратим у школу, где ћу и себи и општој ствари више користити, него у позоришту у борби са „поликефалским“ одбором. Од то доба ова моја жеља у толико је више расла у мени, у колико сам имао све мање и мање уздања, да ће се ствар на боље окренути Дође и прође Малетићева интендантура, а за њом одмах и Симићева са грозном катастрофом од 1873.

Зар је било чудо, што ми се досадило једнако ваљати Сизифов камен? Са сваким новим управитељем изнова исто те исто отпочињати, свакога сваки час замењивати и за време замене управљати позориштем по туђој мисли, туђем калуцу; вазда писати по туђем плајвазу и подносити пребацивања, за што рукопис није калиграфски леп; гледати очевидне погрешке, а не моћи их исправити; имати увек везане руке, па ипак одговарати за туђе кривице и неуспехе! Све ово врло је у мени особито за време жалосне катастрофе Симић-Новаковићеве! Моја намера, да се *избавим* из позоришта, била је тврда и непроменљива, и само сам још желео дочекати крај оне јадне привизорије.

У оном мом суморном расположењу писао сам оне чланке у листу „Позоришту“ године 1874. Ови су чланци у неку руку били мој „*позоришни тестаменат*“. Наши позоришни управитељи и наши глумци неће се кајати, ако га прочитају!

*

Као што сам мало пре споменуо, позориште је наставило свој прекинути рад 7. марта 1874.; али су морале проћи још *три цуне године*, док сам се позоришта са свим опростио.

Споменуо сам, како ми је цела 1874. и 1875. година прошла све у новим и новим борбама и сметњама.

Најпосле почетком 1876. одем министру просвете *Стојану Бошковићу*, и изјавим му, да овако више не могу, јер сам малаксао. Замолим га, да ме премести у школску струку, у коју год гимназију, овде или на страни све једно, само даље од позоришта. Он ми то обећа, и ја 6. фебруара 1876. будем наименован за директора ниже гимназије у Шапцу. Али министар није никада предложио на моје дотадање место у позоришту, па сам морао још да пречекам неко време, док ми не дође заменик, па да му предам дужност!

У то букне рат између Србије и Турске, и сад настану за мене и за позориште најтежи дани. Представе се на ново прекину, а ја сам се морао старати, како ће се дружина издржавати у ратно доба, кад никоме није ни до позоришта, ни до глумаца! Што смо се у тим тешким приликама могли одржати, велики део заслуге припада тадашњој влади (министру *Васиљевићу*) и тадашњим члановима позоришног одбора: *Јовану Бошковићу* и *Милораду П. Шапчанину*.

Настане примирје с Турском. Ми израдимо, да се испразни позоришна зграда, која је дотле служила као магацин за руско добротворно друштво, и 1. јануара 1877. наставимо прекинуте представе. Међутим закључи се мир с Турском, у земљи настане редовно стање и тако ми најзад пође за руком, да ме у почетку априла министар разреши од дужности и ја отпутујем у Шабац на нову дужност.

Од мене прими управу *Милорад П. Шапчанин*, као привремени управитељ; а за тим

после поновљеног управитељства *Симићева* и привремене управе *Јов. Вошковића*, дође за сталног управитеља *Милорад П. Шапчанин*, који је ову дужност ревносно и савесно вршио пуних тринаест година, борећи се за све то време разним неповољностима и кризама, међу којима је новчана била најглавнија, али не и једина.

Од августа 1893. стоји на челу позоришне управе *Др. Никола Ј. Петровић*, који покрај много слободнијег кретања, него што је његовим претходницима у део пало, располаже још и добром вољом и потребном енергијом, и коме од срца желимо и бољу срећу, него што смо је ми имали!

Само ћемо овој нашој жељи придружити и пријатељску напомену, да с већом слободом кретања иде упоредо и већа *одговорност* за неуспех и да се с енергијом свагда даје сложити и *правичност* и признање старијих заслуга за позориште.

*

Ово је у најлакшим потезима *преглед историје београдског позоришта од 1868. до данас*. Она је доста неутешна, али и поучна у многим погледу. Она показује, да управа позоришна не може никад и ни у ком случају

бити колегијална, већ треба да је у рукама *једнога* човека, али тај човек треба да је заиста и у пуном смислу речи *човек* (од прилике, као што сам га у бр. 23. и 24. „Позоришта“ од године 1874. нацртао). Уз овога ако се постави какав год одбор, нека му буде само „саветодавац“, а никако „сауправљач“. Влада треба добро да отвори очи и добро промисли, *коме* предаје позоришну управу: али кад је ком један пут преда, онда нека му поклони и *потпуно поверење*, и нека се под видом „државне контроле“ не меша ситничарски у његове послове, нека се не осврће на свачије доставке и замерке. А што је главно, нека у сваком случају тражи непосредног и личног обавештења од њега самог и да се не служи разним референтима, комесарима и другим сличним органима бирократске јерархије.

Власти ваља једном да увиде, да је *позориште*, ма и државно, *организам за себе*, који се не да натући на калуп обичног „надлежатељства“. Позориште је *завод за вештине*, а није обична *канцеларија*. Ова суптилна истина није за троји бирократски мозак; с тога му и не треба допустити, да по позоришту барата!

(Наставиће се).

ДИСТИХИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Роман сиромашна младића, драма у 5 чинова, написао Октав Феље, превео Светозар Савковић; приказан 9. фебруара 1896.)

Љубимац француске аристократије и тако званог вишег француског друштва у време царства, Октав Феље, знао је увек изабрати и такав предмет и такав начин обраде, који се најбоље допадао публици, за коју је он писао. Његови романи већином пртају хиперсентименталне осећаје и назоре тобожних највиших слојева друштва, који су пред оком модернога реалисте некако чудновати и тешко разумљиви, а свакако су у демократском времену неприродни и несавремени. Зола је неком згодом неприродност тих хиперсентименталних лица протумачио у опречи са здравим, природним схваћањем, те ако човек и неће да пада у другу крајност, у банални на-

турализам и веризам, у којем ни Зола, а камо ли његови епигони, не погађају увек праве границе и мере, ипак је јасно, да на модерног демонкратског мислиоца не могу хиперсентиментални карактери и осећаји тако званих писаца аристократије покојног царства правити најиријатнији утисак. Зашто, — пита Зола, — не би сиромашан, даровит и радин младић смео узети за жену богату девојку? Није ли разборитије и природније, да њен новац дође у руке човеку, који и хоће а има и дара и спреме, да тај новац употреби тако, да покаже своју вредност у корист човечанскога друштва, макар којим начином, него да њен богати мираз падне у руке каквом баронетлу, који нема ни у срцу ни у глави ништа, те је само поносан на неку умишљену плаву крв, што му, тобоже, по жилама тече, те му даје патенат на богате, отмене партије?

Овако се могао сваки разборити човек нашега демократског времена питати, када му је у руке дошао Фељетов „Роман сиромашног младића“, док још тај роман није био драматизован, где се анализују осећаји, какви су у веку реалистике и демократског мишљења једва разумљиви.

Сукоб међу осећајима поносне богате Креолке Маргите (гђа Марковићка) и аристократским хиперсентиментализмом аристократе Маркиза Максима Одијо (г. Спасић) достојан је предмет за драмску обраду и у нашем времену, где је човеку чисто мило, како природно схваћање из наша победу над застарелим предрасудама о некој супериорности и тобожње плаве крви, која је данас и у метафоричком смислу постала предметом сцене и сатире

Душа правој модерној драми и јест: живот душе, заплет и расплет осећаја, како је то недавно протумачио Бергер, говорећи о модерној драми.

И „Роман сиромашног младића“ носи на себи све недостатке драматизованог романа, али је писцу ипак пошло за руком, извести драмску постепеност, и вероватни заплет и расплет сукоба осећаја, хетерогену опреку и хомогеност двају душа, које се међу собом, уза све спољашње опреке, ипак разумеју, те се једна другој психолошком постепеношћу приближују. Хетерогеност спољашњих прилика и хомогеност душе и осећаја међу Маргитом и младим Маркизом Одијо у истину су zgodни елементи за драмски развој радње, која се у тој драми приказује.

Разуме се, дође ли интерпретисање главних улога ове драме у невеште руке, онда би та драма једва могла бити разумљива.

Ми морамо управи честитати, да је у подели улога била управо сретне руке. Г. Спасић и гђа Марковићка били су достојни за протагонисте двају разних светова, који на крају налазе оно, у чем се сложе. У гђе Марковићке и у г. Спасића довољно је фонда гласа и осећаја и разумевања, да протумаче целу скалу осећајних мена, које та драма црта. Част њиховом труду и вештини!

Нарочито морамо истакнути управо уметничку маску и савршено приказивање г. Лукића у улози старца Ларока. Мислимо, да је једва могуће што боље из те улоге створити. Г. Лу-

кић може бити на ту креацију своје вештине поносан.

Г. Тодосић је бонвивана и аристократског разметала Бевалана, као увек, с разумевањем и правим тактом протумачио. Отмено је своју улогу приказао и г. Душановић, (јавни бележник). У романима и драмама француских тако званих аристократских писаца царства овакав јавни бележник је типно лице, и ми смо га себи увек представљали као дистингвирану, озбиљну и мудру добричину. Тако га је и г. Душановић схватио.

С похвалом се мора споменути и вештачка игра г. Вујићке, која је Лароковицу, урођеном јој nobлесом приказала. Врло су добре биле у улогама својима: г. Тодосићка (Обриница) и г. Ј. Весићева (Хелујенова.)

Добро бијаше и приказивање г. Филиповића, који је слугу Алена, и јасним разумљивим говором, у чему се г. Филиповић увек одликује, и неком отменошћу аристократског дружинчета приказао.

Можемо рећи, да су безизвимо сви носиоци већих и малих улога те вечери настојали, да зајамче успех „Роману сиромашног младића“; за то није нужно, да о том дујимо. Мило нам је, што можемо констатовати, да гђица Туцаковићева лепо напредује. Као Христина, сеоска девојчица, поздрављена је бурним плеском. Она би, по нашем мишљењу, могла савладати и веће улоге.

Ј. Хр.

КР. СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ.

(Репертоар) У кр. српском народном позоришту у Београду одређен је био овај ред представа:

У уторак, 13. фебруара: „Прва парница.“ Комедија у три чина, написали А. Делакур и А. Енкен, превео с француског Душан Л. Ђокић.

У четвртак, 15. фебруара: „Богат мајдан.“ Комедија из јавног живота у три чина, написао Дон Томас Родригес Руби, превео са шпанског Хаим С. Давичо.

У суботу, 17. фебруара: „Четири жене под једним кровом.“ Комедија у три чина, написао Паоло Бакомети, превео с талијанског Михаило Добрић. (Нов комад.)

У недељу, 18. фебруара: „Диран и Диран.“ Комедија у три чина, написали Албен Валабрег и Ордоно превео с француског С. М.

У недељу, 18. фебруара: „Мачел.“ Драма у пет чинова а осам слика, написао Жан Ришнен, превео с француског Душан Л. Ђокић. Музика од О. Малате.

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

32. Представа. У ДУНЂЕРСКОМ ПОЗОРИШТУ. У претплати 18.

У Новоме Саду, у уторак 20. фебруара (3. марта) 1896.

ПРВИ ПУТ:

ЦЕЗАРЕВ ТЕСТАМЕНАТ.

Комедија у 3 чина, написали Адолф Бело и Едмунд Виљтар, с француског превео Живко Милосављевић. — Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Лехишоар	— — — — —	Васиљевић.
Масијас	— — — — —	Добриновић.
Исидор	— — — — —	Тодосић.
Целестин, његов син	— — — — —	Поповић.
Феликс	— — — — —	Филиповић.
Ланглимо	— — — — —	Бакаловић.
Бележник	— — — — —	Душановић.
Луцијан	— — — — —	Спасић.
Први послужитељ	— — — — —	Иванганин.
Други послужитељ	— — — — —	Миловановић.
Паулина, Феликсова кћи	— — — — —	З. Ђуришићева.
Клементина, Исидорова жена	— — — — —	М. Тодосићка.
Хортензија, Лехишоарева жена	— — — — —	С. Бакаловићка.

Свирачки збор ц. и кр. 70. пешачке пуковније свираће ове комаде: 1. Кор из опере: Фауст“, од Гунода. — 2. „Du hörst wie durch die Tannen“. Песма од Шанца. — 3. Потпори из оперете: „Vogelhändler“, од Целера.

У четвртак 24. фебруара (5. марта) „**Рићокоса**“. Позоришна игра у 3 чина, с певањем, написао Ш. Лукачи, превоо Ђ. П., музика од Ерка. (**Ѓа Зорка Теодосијевићка**, члан кр. српског народног позоришта у Београду, у насловној улози као гост.)

Улазнице могу се добити у књижари браће М. Поповића од 9—12 пре подне, од 3—6 после подне и после на каси.

Болују: Д. Васиљевићка, М. Николић, Т. Илић. Љ. Душановићка.

Почетак тачно у 7¹/₂, свршетак у 10¹/₄ сахата.